

nika ali koju je prevezao ili prevozio drugi brod. Ishodjenje privremene naredbe za zapljenu dijela robe na brodu "Flora M" putem svog agenta Jugoslavenske pomorske agencije s druge strane neosnovano je. Naime, takva zapljena nema pravne osnove obzirom da valjane teretnice po kojima se imaju prosudjivati odnosi između broдача i primalaca jesu one po linijskim uvjetima koje imaju klauzulu da je vozarina "unaprijed plaćena". Obzirom na to tužitelji nemaju pravnog naslova za traženje osiguranja svoga eventualnog potraživanja prema primaocu kad iz teretnica koje su punovažne slijedi da je vozarina unaprijed plaćena, i kad je s druge strane u toku spora utvrđeno da osnove za zahtjev prekostojnice iz takvih teretnica nema. Prema tome tužiteljima za naplatu njihovih potraživanja ostao je jedini put predviđen u brođarskom ugovoru, tj. da se obrate naručitelju brođa, ako nisu u mogućnosti da se naplate za potraživanja te vrsti od primalaca tereta. Ovo vrijedi ne samo za brođare brođova "Thoula", "Stella Polare" i "Stelianos" nego i za brod "Flora M", koga je zapovjednik dođue izvršio pravilnu retenciju robe za pokrće svojih potraživanja. Međjutim, ova retencija obzirom na rezultate ovoga spora nije imala pravne osnove, jer potraživanje toga brođara za prekostojnice, obzirom da je primalac bio u posjedu teretnica sa naznakom "Liner terms", nema osnove.

G.B.

B/ Ođluke stranih sudova i arbitraža

PRVOSTEPENI SUD ENGLJSKE

Trgovački odjel /Queen's Bench  
Division, Commercial Court/

Presuda od 15.VII 1965.

"The Himmerland"

Arbitražna klauzula CENTROCON - Produženje roka za arbitražu po čl.27. Arbitration Act-a, 1950 - Tromjesečni prekluzivni rok za pokretanje arbitražnog postupka od svršetka iskrcaja CENTROCON arbitražne klauzule u GENCON-čarter partiji istječe iako tužbeni zahtjev nije nastao ili nije došao do znanja tužitelja unutar toga roka - Produženje roka za pokretanje arbitražnog postupka po čl.27. Arb. Act-a, 1950, sud dopušta samo iznimno, i to ako se radi o znatnom interesu i kraćem zakašnjenju.

Tužitelj, brođar /A/S Det Dansk-Franske Dampskibsselskab/ brođa Himmerland, sklopio je 30.V 1963. brođarski ugovor za putovanje po formularu "Gencoa charter" s tuženim naručiteljem /Compagnie Financière d'Investissements Trans-

atlantiques S.A./ . U tom ugovoru su klauzule br.2,9 i 31 odredjivale opseg brodarove odgovornosti za teret prema naručitelju, a klauzula br.36 odnosila se na arbitražu. U njoj je bila preuzeta CENTROCON arbitražna klauzula. Prema toj klauzuli /inače opće poznatoj/ svi se sporovi iz chartera imaju riješiti pred arbitrima, odnosno nadarbitrom u Londonu. Važno je bilo za ishod ovog spora najprije da će se "Svi sporovi.... koji nastanu iz ovog ugovora....", a zatim i ova rečenica: "Svaki se zahtjev mora počnjeti pismeno i tužiteljev arbitar mora biti postavljen u roku od tri mjeseca od iskrcaja, a kad ova odredba nije poštovana, smatrat će se da se od zahtjeva odustalo i da je apsolutno zastario." Ukrcaj tereta je završen u Antwerpenu 5.VI 1963. i zapovjednik broda je krcateljima prema uputi naručitelja izdao teretnice, koje se pozivaju na Ch/P, ali ne reproduciraju njene klauzule o odgovornosti /br.2 i 31/ u cijelosti. Teret je iskrcavan u Savoni od 13.VI do 4.VII 1963. U Savoni je tekla korespondencija između agenta tereta i agenta brodaru. Stranka tereta je najprije na formularu 18.VI 1963. protestirala sasvim općenito, ali 5.VII 1963. je to učinila vrlo detaljno /među inim da su vreće podera- ne, pri čemu je upravo u Ch/P ugovoreno da brodar neće od- govarati za poderane vreće/, i ponudila brodaru da zajedni- čki ustanove štetu. Brodar je to otklonio i to konačno pis- mom od 20.VII 1963. No 24.VIII 1963. osigurateljevi ljudi utvrdili su štetu. Tek 1.VI 1964. podnijeli su osiguratelji tereta u Kopenhagenu sudu tužbu protiv brodaru za iznos od 7.626 funti, 18 šilinga i 9 penca, radi naknade štete za manjke i oštećenja na teretu utvrđjene u izvještaju osigura- teljevih ljudi. Nato je sadanji tužitelj, brodar, pismom od 4.VI 1964. tražio od sadanjih tuženih, naručitelja, da pri- stanu na produženje prekluzivnog roka dok se ne dovrši pos- tupak pred danskim sudom u parnici tereta s brodarom, kao i za pokretanje spora pred arbitrima. Na to pismo tuženi nije odgovorio. Kako je u međuvremenu 13.VI 1964. dostavljena tužba francuskih osiguratelja pred danskim sudom danskom brodaru, sadanjem tužitelju, tužitelj je 2.VII 1964. imeno- vao sa svoje strane arbitra i zatražio od druge strane da to isto učini. Na dan 10.VIII 1964. tuženi su odgovorili odbacujući zahtjev za arbitražu, jer da je rok za to iste- kao 4.X 1963, tj. tri mjeseca nakon dovršenja iskrcaja. Na to su tužitelji konzultirali londonske, danske i švicarske pravnike i svoj klub, i 1.X 1964. odgovorili tuženima na njihovo pismo od 10.VIII 1964. tvrdeći da je njihovo staja- lište nerazumno, pa su ih molili kako da pristanu na arbi- tražu tako i da se umiješaju u spor u Kopenhagenu. Ako to ne bi učinili, da će prema čl.27. Arbitration Act-a od 1950. tražiti produženje vremena. Kad ni na to pismo nisu dobili odgovora, upravnili su tuženima pismo od 11.XI 1964. u istu svrhu. Nakon toga obratili su se 20.XI 1964. preko solici- tora referentu /"Masteru"/ suda za dozvolu da izvan podru-

čja sudbenosti mogu uručiti tužbe, a nakon toga su se ponovo, sada preko odvjetnika /"Counsel"/ obratili sucu, koji im je 17.XII 1964. dopustio da dvije tužbe uprave izvan područja sudbenosti, pa su te tužbe, datirane 11.I 1965, predmet spora.

U jednoj od tih tužbi /br.107/ tužitelj /brodar/ traži da sud odredi "da li su po ispravnom tumačenju /"true construction"/ arbitražne klauzule CENTROCCON, koja je inkorporirana u GENCON-charter partiju, oni spriječeni da se regresiraju prema tuženom za svoju odgovornost, ako je bude u postupku pokrenutom pred Pomorskim sudom u Kopenhagenu, u ime primalaca šećera u Savoni koji traže naknadu štete za manjak i za oštećenje tereta." Osim toga u toj tužbi tužitelj traži da se utvrdi da li jest ili nije ovlašten da tuženog utuži pred Prvostepenim sudom radi utvrdjenja da li postoji ili ne postoji odgovornost za regres na strani tuženoga.

U drugoj od tih tužbi /br.106/ tužitelj traži da mu se po čl.27. Zakona o arbitraži od 1950. dopusti produženje roka za podnošenje arbitraži prednjeg zahtjeva ukoliko prema rješenju tužbe br.107 oni ne bi bili ovlašteni da podnesu tužbu redovnom sudu.

Sudac Mocatta je najprije riješio zahtjev iz tužbe br.107, pa reproducira pravna stajališta stranaka. Tužitelj smatra da prije 4.X 1963. nije bilo još spora, pa se nije mogao ni postaviti arbitar, jer prema stajalištu Kuće Lordova u "London and North Western and Great Western Joint Railway Companies v. J.J.H. Billington, Ltd." /1899/ arbitar se može postaviti tek kad nastane spor. Prema tome se nije mogla primijeniti klauzula ako spor ne nastane prije isteka roka od tri mjeseca, a pogotovo se ne može primijeniti na spor koji nastaje iza isteka roka od tri mjeseca. Tužitelj smatra da je odlučno i to na kojem temelju bi on izgubio spor s ovlaštenicima tereta, jer bi on bio ovlašten da ustane regresnim zahtjevom prema tuženom /naručitelju/ ukoliko bi izgubio spor s teretom zbog toga što u teretnici nisu bile reproducirane klauzule br. 2 i 31 Ch/P, jer bi mu tako bili u teretnici nametnuti trgovni uvjeti nego li što su oni iz Ch/P prema stajalištima Kuće Lordova u "Krüger & Co., Ltd. v. Moel Tryvan Ship Company, Ltd." /1907/ i "Elder, Dempster & Co. v. C.G.Dunn & Co., Ltd." /1909/. Zbog toga on prije lipnja 1964. /tj. prije predaje tužbe tereta/ nije mogao znati da li postoji ili ne postoji njegov zahtjev prema tuženom. Tuženi je tome nasuprot smatrao da rok od tri mjeseca iz arbitražne klauzule dolazi nesumnjivo do primjene, jer on upravo treba da raščisti odnose stranaka, a djeluje jednako u korist i na štetu jedne i druge strane.

Sudac konstatira da precedenata nema za rješenje toga pitanja. U "Pinnock Brothers v. Lewis and Peat, Ltd." /1923/

sudac Roche obiter rekao je: kad bi bilo potrebno za taj konkretni slučaj, da bi on morao riješiti i pitanje da li klauzula dolazi do primjene i na zahtjev koji nije podoban da nastane niti da se postavi unutar toga roka, a u "Bede Steam Shipping Company, Ltd. v. Bunge y Born" /1927/ rečeno je: ako je zahtjev priznat, ali ne i plaćen, spor nije nastao, i prema tome da je dopuštena tužba pred sudom. Sudac nadalje smatra da je ispravno tuženi tumačio ove slučajeve kao i precedent "London and North Westerr. Railway Company v. Jones" /1915/ u smislu ako je zahtjev postavljen, ali ne i priznat, da je nastao spor u smislu arbitražne klauzule. Medjutim to ne rješava pitanje primjene klauzule na tužbene zahtjeve koji nastanu nakon isteka roka od tri mjeseca. Stoga sudac konstatira da je to slučaj bez precedenata /"of first impression"/ i on se odlučuje za to da rok od tri mjeseca iz arbitražne klauzule CENTROCON, inkorporirane u GENCON charteru, dolazi do primjene na sve zahtjeve i tužbe, tako da one moraju biti pismeno podnesene i arbitar postavljen u roku od tri mjeseca od iskrcaja, bez obzira na to što tužbeni razlog koji je temelj zahtjeva nije nastao ili nije došao do znanja tužitelja prije, nego tek prekasno da bi mogao svoj postupak uskladiti s klauzulom. To nije nerazumno ni neobično /"an extravagant or unreasonable meaning"/, jer poslovni ljudi mogu to vrlo lako prihvatiti zbog prednosti koje se sastoje u tome što se postavlja određena granica nesigurnostima i troškovima arbitriranja i parničenja, i što se olakšava postizavanje materijalnih dokaza. Radi toga se zahtjev u tužbi pod br.107 odbija i dosljedno tome tužitelj je izgubio pravo na podnošenje zahtjeva sudu.

O tužbi br.106, koja se temelji na propisu čl.27. Zakona o arbitraži od 1950, prema kojemu se može dopustiti produženje vremena za podnošenje tužbe arbitraži prema nalogu suda, ukoliko bi inače nastalo takvom tužitelju nepravedno otežanje položaja /"undue hardship"/, sudac odlučuje posebno. Tužitelj naime tvrdi: da bi mu takvo nepravedno otežanje položaja nastalo ako bi bio spriječen istekom vremena /"being out of time"/ da istakne svoj regresni zahtjev, i ako bi podlegao u parnici pred danskim sudom za naknadu štete zbog manjaka i oštećenja tereta. Tuženi su se tome zahtjevu za produženje vremena opirali tvrdeći da je već u lipnju i srpnju 1963. tužitelj znao da će mu biti postavljen zahtjev za naknadu štete, pa iako još nije znao iznos zahtjeva, da je mogao opreza radi imenovati svog arbitra, kako se to često radi po CENTROCON klauzuli. Kako je prema tome tužitelju rok istekao 4.X 1963, on traži produženje roka za toliko vremena, za što još nema precedenata. Medjutim kad bi se i uzelo da mu je rok počeo teći tek od dostave tužbe pred danskim sudom 13.VI 1964, ne bi se moglo pravdati odugovlačenje nakon odbijanja tuženih /od 10.VIII 1964./ da se

upuste u arbitražni spor, pa je zahtjev po čl.27. Zakona o arbitraži od 1950. morao postaviti /ukoliko se uzme da se ne radi o ferijalnoj stvari/ najkasnije o početku zasjedanja su- da za sv. Mihajla /29.IX.1964./. Umjesto toga da je tužitelj prekasno 20.XI.1964. započeo sudski postupak. Sudac smatra da je tuženi ispravno prestao inzistirati na prvom dijelu svojeg opiranja zahtjevu za produženje roka, naime da je već do 4.X.1963. tužitelj trebao imenovati arbitra, jer sudac smatra: iako bi bilo pametnije /"wiser"/ da je tužitelj tako postupao, da mu ipak taj propust još ne može oduzeti pravo da istakne zahtjev po čl.27. Zak. o arbitraži. Tuženi su se pozivali na stajalište suda u "Raymond & Reid v. Granger" /1952/ da se zahtjev iz čl.27. mora promptno staviti, pa da odlaganje takvog zahtjeva za više od tri mjeseca nakon prekida pregovora, bez tumačenja zašto je do tolikog odlaganja došlo putem affidavita ili drukčije, oduzima takvom tužitelju pravo da taj zahtjev stavi. Tome nasuprot tužitelj je uputio na to da ovo opće stajalište suda nije obavezno u ovom slučaju, pogotovo jer je u ovom sporu affidavitom protumačeno zašto je do odlaganja došlo. Sudac nalazi da su sudovi bili vrlo uzdržljivi u postavljanju općih načela o vršenju prava danog im u čl.27, ali su votumi sudaca u Apelacionom sudu u F.E.Hookway & Co., Ltd. v. W.H.Hooper & Co., /1950/ ukazali na to da su razložili što se dopustilo da tromjesečni rok proteče važni, pa i to upućuje na to da se zahtjev mora promptno staviti. Lord Justice Singleton u Watney, Combe, Reid & Co., Ltd. v. E.M.Dower & Co., Ltd. /1956/ istakao je da su kako iznos koji je sporan tako i razlozi za odlaganje odlučne činjenice. Sudac Mocatta priznaje da je u ovom slučaju iznos znatan, ali se pita da li bi bilo produženje roka sve do 20.XI.1964. /prvi datum za koji se može smatrati da je tužitelj podnio zahtjev po čl.27/ u skladu s načelom da sudovi samo u "ograničenom broju slučajeva" /"in vary restricted cases"/ vrše svoje ovlasti iz čl.27. prema izreci u "G.Sigalas Sons v. Man Mohan Singh & Co." /1958/. Sudac utvrđuje da nije bilo razloga nakon odbijanja tuženih od 10.VIII.1964. da se njima još piše 1.X.1964. i 11.XI.1964, nego je trebalo postupati po čl.27, jer je to jednostavan i relativno jeftin postupak. Prema tome sudac smatra, da obzirom na to da je izvorni rok istekao 4.X.1963. i da je prošlo više od tri mjeseca od 10.VIII.1964. do podnošenja tužiteljevog zahtjeva sudu po čl.27, neće tužitelju nastati nepravedno otežanje položaja ako mu je zahtjev konačno prekludiran. Drukčije rješenje ohrabrilo bi odugovlačenje postupaka pozivanjem na čl.27. a to bi bilo protivno smislu čl.27. prema poukama koje je sudac crpio iz neobaveznih ali mjerodavnih slučajeva.

/LLIR, 1965, 2, str. 353/

E.P.

Bilješka. - Ova rješidba stvara precedens za jedno pitanje koje nije još rješavano, a to je da li tromjesečni rok za tužbu iz CENTROCON arbitražne klauzule djeluje i onda kad unutar tog roka još određeni sporni zahtjev nije stranci nastao. Ona sama po sebi nije obavezni precedens za druge suce prvostepenog suda /High Court of Justice/, ali je za njih slučaj na koji se moraju obazrijeti kao "authority". Za praksu je ona od velikog značaja, pogotovo za brodare ukoliko takvu klauzulu ugovore - obzirom na sačuvanje regresnih zahtjeva. Drugo pitanje, ovlasti suda za produženje toga roka na temelju čl.27. Arbitration Act-a od 1950. u ovom slučaju riješeno je za konkretno činjenično stanje, ali je i u tom pogledu ova rješidba značajna, jer se nastavljanje na prijašnje rješidbe i pokazuje da se takav zahtjev mora vrlo brzo staviti, ako se ne želi upasti u prekluziju zbog toga što bi sudovi držanje stranke smatrali takvim da odugovlači okončanje spora. Tendencija sudova u tom pravcu je naglašena u samoj presudi, pa se smije reći da je ona vrlo stabilna.

E.P.

POMORSKI SUD ENGLEŠKE  
/Admiralty Division/

Presuda od 29.VII 1965.

"The Sullivar"

Dostava tužbe in rem - Presuda zbog izostanka brodovlasnika - Popravak broda na trošak hipotekarnog vjerovnika - Prinudna dražba će se odrediti nakon dovršetka popravka koji će biti koristan svima vjerovnicima - Red prvenstva tražbina odredit će se naknadno.

Popravljač broda, tužitelj, upravio je tužbu in rem protiv broda "Sullivar". Tužbu je u izvorniku sudski organ pribio u kormilarnici toga broda za kratko vrijeme, a nakon toga je zamijenjena ovjеровljenim prijepisom. Tužba se odnosila na iznos od 331 funta, 7 šilinga i 11 penca. Na raspravi se vlasnik broda nije pojavio, pa je stoga sudac protiv njega izrekao presudu zbog izostanka /"judgment in default of appearance"/ utvrđujući da je u ovom slučaju dostava tužbe bila valjana, jer se obzirom na karakter toga drvenog broda od 112 stopa dužine mogla pribiti tužba u kormilarnici, ali da to neće biti precedens za druge slučajeve s obzirom na pravilnost dostave, koja prema odredbi postupovnih propisa treba da bude pribijena na jarbolu broda ili bilo kojem prikladnom dijelu brodske nadgradnje. Međutim sudac smatra da prema odredbi postupovnih propisa ima ovlaštenje da prijedje preko neznatnijih nepravilnosti